

POROBA IZRAELE A NAROZENÍ MOJŽÍŠE

Původ materiálu

Jaroslav Coufal

Pořadí v lekci

19

Ž 40,2-Všechnu naději jsem složil v Hospodina. On se ke mně sklonil, slyšel mě, když o pomoc jsem volal.

klíčové pojmy, dobové a textové souvislosti - rozmnožení Izraele v Egyptě - vidí vypravěč jako ovoce Božího požehnání a Boží věrnosti. Požehnání vyvolenému lidu však vyvolává závist,

strach a podezřívavost u takového vládce, který **nezná** nic o povaze vyvoleného lidu (viz v.8-10). Jestliže se plní Boží zaslíbení, neznamená to

ještě, že jsou automaticky a napořád odstraněny všechny překážky, na které může lid víry narazit. - **zotročení a nucené práce** jsou nejen součástí egyptské civilizace, biblický vypravěč je vidí jako typickou reakci zbožštělé a pyšné moci na děj, který nemá ve své režii. Rojí se tu nekontrolovaně jakýsi podezřelý živel? - dráby a robotu na něj! Ani tento - bezesporu úspěšně - provedený plán však nezabaví Egyptěany strachu z životaschopnosti Izraele.

Jediným řešením však je otrockou dřinu ztrpčit a přitvrdit (v.14) - **příkaz porodním bábám** - představuje další vystupňování protiizraelského - ho tažení. Nepomohly-li stupňované nucené práce, chce farao zasáhnout „plodivost“

Izraele přímo u zdroje: na likvidaci se mají podílet hebrejské porodní báby. Zatímco se však mocný Egypt bojí Izraele, porodní báby se bojí Boha. On je pro ně jedinou autoritou, kterou stojí za to vzít vážně (viz Sk 5,29). Bázeň před Hospodinem, respekt jeho životodárné vůle, rozhodnutí víry „k občanské neposlušnosti“ maří smrtící faraónovy plány. Kontrast příkladného postoje věrnosti a sebezbožné zvěle zdůrazňuje i to, že ženy vypravěč pojmenovává, zatímco farao zůstává bezejmenný - **vyhlazovací dekret** (v.22) - kterým farao řeší situaci nakonec, je krutý i rafinovaný. Hebrejští chlapci mají být obětováni posvátné řece Nil - u, která podle egyptských představ přinášela požehnání polím. Děti

Izraele mají být obětovány k rozmnožení plodivých sil pohanského božstva. P- roto první rána, kterou Hospodin povede proti egyptským bohům, zasáhne právě Nil. - **Mojžíšovo narození a záchrana** - nese rysy společné různým bájím o „plaváčkovi“. Vypravěči jde ovšem o to, že to nebyla ani náhoda ani osud, co Mojžíše přivedlo na faraónův dvůr, ale Boží vysvoboditelské plány. Proto je např. ošatka (v.3) označena stejně jako Noemova archa - jde tedy o „plavidlo“, ve kterém situaci hrozící záhuby „proplovává“ možnost nového začátku. Příběhem o dítěti Nilu, vychovávaném „na státní útraty“ u faraónova dvora, se víra posmívá pyšné a kruté moci a vyjadřuje zároveň důvěru v moc skrytou a přec vposledu vítěznou, v moc Boží věrnosti. Tuto dvojznačnost lze vidět i v samotném jménu Mojžíš - zatímco „egyptským uším“ zní jako „syn božstva“ (t.j. Nilu), „hebrejským uším“ zní jako „vytahující“ (t.j. vyprošťující z pout otroctví a smrti).

úskalí textu

- pojem „porodní bába“ vzbuzuje u dětí představu stařeny. S tím se pak přirozeně snoubí i představa věkem podmíněné věrnosti Bohu (která je „v- hodná“ pro staré, nikoli pro mladé). Zdůrazněte proto dětem, že vyprávě- ní nikde nemluví o tom, zda byly už staré či mladé. Nebojte se také naplno vyprávět o jejich lsti. Nezapomeňte ovšem, že tato pasáž (1,18-19) má funkci zesměšnění: ten, který je v Egyptě uctíván jako Bůh, jenž má na své straně armádu a státní aparát - se nechá obelstít osobami dvojnásob bezmocnými a nezaštitěnými: ženami - a „hebrejkami“ (hebrej je vlastně označení diskvalifikující, „póvl“) - vyprávění o Mojžíšovi zní na první poslech jako pohádka. Od pohádkového, příp. bájeslovného podání je však potřeba odlišit zvěstné rysy tohoto příběhu: u Mojžíšovy kolébky nestojí žádné sudičky, ale důvěra v Boží věrnost. V Mojžíšově příběhu není nic rozhodnuto předem s osudovou nutností - ale příběh se odvíjí v neustálém rozhovoru (a někdy i výčitkách a sporech) s Bohem.

pomůcky: - obrázek Nilu, pyramid, faraóna (použijte některé z dětských encyklopedií, např. z Edice Historie - Starověk)

motivační uvedení do příběhu:

Otázka pro mladší a střední školní věk:

Mají to lehčí na světě „kluci“ nebo „holky“? - upozorněte na odvážnost a pohotovost Mojžíšovy sestry Mirijam.

Otázka pro starší školní věk: Zeptejte se, ke jakému typu povolání se hodí úsloví „dřu jak otrok“. Rozhovor můžete rozšířit o otázku, které společenské skupiny taková těžká a nepopulární povolání vykonávají a jaký k nim mají ostatní lidé vztah (Romové, Ukrajinci, lidé s nižším vzděláním, lidé trestaní a pod.) Takto snadněji vysvětlíte, jak se Egypťané dívali na hebrejce.

osnovy vyprávění a) poznámky a osnova pro mladší a střední školní věk:

I. Motivace

II. Rozmnožení Izraelců a faraónovy obavy

III. Zotročení a vyhlazovací příkazy

IV. Odvážný plán Mojžíšovy maminky

V. Mojžíš zachráněn, vychován u maminky

VI. Mojžíš na královském dvoře

b) poznámky a osnova pro starší školní věk

I. Motivační rozhovor

II. Požehnání Izraeli a podezřívavost faraóna

III. Nucené práce a jejich stupňování

IV. Surové zacházení s Izraelci

V. Příkaz porodním bábám a jejich reakce

VI. Faraónova nespokojenost s prací porodních asistentek

VII. Vyhlazovací dekret

VIII. Narození syna - skrývání

IX. Odvážný plán Mojžíšovy matka

X. Pohotová a odvážná sestra

XI. Mojžíš u matky a na faraónově dvoře

I. STRACH Z CIZÍHO

Do vaší třídy chodí spolu s vámi různí spolužáci. Nemáte přitom všechny stejně v oblíbě – s některými se kamarádíte víc, s některými míň nebo vůbec. S kým si rozumíte víc a s kým míň? Jsou lidé, se kterými se máme o čem bavit, zajímají nás stejné věci, máme společné zájmy. Často však potkáváme lidi tak jiných zájmů i povah, že si s nimi nemáme co říct. Nemluvíme spolu, a proto nemůžeme ani jeden druhého pochopit. Někdy jsou skutečně zcela odlišní od našeho způsobu uvažování, života, jindy to jsou však jen naše předsudky vůči nim.

I v celé společnosti se mohou vyskytovat skupiny lidí, na které se ostatní dívají skrz prsty. Nedůvěřují jim, mají pocit ohrožení. Jsou takové skupiny i u nás dnes? Např. Rómové, Vietnamci, Ukrajinci, lidé bez vzdělání, lidé trestaní apod. Takoví nemívají právě naše sympatie. Možná se snaží; dělají, co mohou, aby je okolní společnost přijímala – jenže jakmile jednou patříš k určité neoblíbené partě, je tím určen vztah ostatních k tobě. Ke slovu pak přichází zjednodušené myšlen jako: jsi-li Róm – kradeš, jsi-li Vietnamec – jsi překupník, jsi-li Ukrajinec – jsi dobrý jen na podřadnou práci atd. Mohou být poctiví, mohou dříť jako otroci od rána do večera, ale jejich postavení se v očích společnosti málokdy změní.

Podobné osudy zažívali američtí otroci, kteří vyjadřovali ve spirituálech někdy náрек nad svým postavením (Nezná tu nikdo soužení mé, S 217), jindy zase svou naději na lepší domov (Vozíčku, ke mně leť, S 377). Taková utrpení prožíval opětovně v dějinách také židovský národ. Víte, kdo naposledy usiloval o jeho vyhubení? Co vedlo Hitlera k nenávisti vůči celé rase a co vede i dnes k rasovým čistkám?

Stejně jako dnešní pokusy o rasové čistky začíná i zpráva o porobě Izraele v Egyptě: strachem. Strachem z cizího národa, nenávistí (xenofobií).

II. PODEZŘÍVAVOST FARAÓNA

Důvodem, proč se Egypťané Izraelců báli, bylo, že se tak rozplodili, až jich bylo všude plno. V případném válečném konfliktu by se Izraelci mohli obrátit proti Egyptu. Důležitá je tu poznámka o novém faraónovi, který nic nevěděl o Josefovi. Nevěděl o tom, co Josef udělal pro záchranu Egypta. Nový farao neměl povědomí o tom, co tenkrát Egypťany s Izraelci spojovalo. Tehdy to byl společný zájem na přežití v čase nedostatku; ten se však nyní vytratil. Jejich cesty se v nové situaci rozešly. Farao pojal vůči Izraelcům nedůvěru.

Nedůvěra, strach, předsudky, podezřívavost... to jsou charakteristické znaky egyptské moci. Vzpomínáte si na nějakou situaci, kdy byl proti vám někdo zaujatý? Kdy vás někdo podezříval ze špatného úmyslu? To je vždycky nepříjemná situace. Třeba vás vůdce party podezříval, že chcete zaujmout jeho pozici. Nebo si ve třídě mysleli, že chcete být chytřejší než ostatní, nebo že učitelům podlézáte. K čemu vedou takové obavy? Jak se k vám potom ostatní chovají? Obyčejně vám začnou házet klacky pod nohy.

III. NUCENÉ PRÁCE A POŽEHNÁNÍ IZRAELI

Právě do takové situace se v Egyptě dostali Izraelci. Egypťané je zotročili a jejich otroctví je čím dál surovější. Utrpení Izraele nás nutí zamýšlet se nad jeho smyslem. Může mít utrpení nějaký smysl? Navíc jde o utrpení Božího vyvoleného lidu! Byla to pouze ustrašená reakce ohrožené egyptské moci?

Izraelci se měli velmi zle. Ale to utrpení je při nejmenším uchránilo před tím, že by se v Egyptě zabydleli. Až dosud se jim zde nevedlo tak špatně. Jídla tu měli určitě dost. Jenže to není ta zem, kam kdysi Hospodin přivedl Abrahama a kterou slíbil jejich praotcům. Možná i proto muselo to trápení přijít, aby v rozhodující chvíli bez váhání opustili toto pohanské prostředí, kde lidé uctívali všechno možné, a zatoužili vrátit se tam, kde je jejich pravý domov a kde budou opět sloužit Hospodinu.

A tak Boží lid trpí, ale přes to všechno utrpení roste! To je jednoznačné znamení Božího požehnání a věrnosti. To je jasný signál, že Hospodin stojí na straně svého lidu, i když to automaticky neznamená život bez komplikací.

IV. PŘÍKAZ POROBNÍM BÁBÁM A JEJICH REAKCE

Z čeho všeho míváme my lidé strach? Je to vždycky stejný strach? Bojíme se stejně, když jsme vyvolaní k tabuli, jako když vážně onemocní někdo, koho máme rádi? O různé podobě

strachu čteme také v našem příběhu.

Ve snaze zlikvidovat Izraelce přikázal farao porodním bábám, aby všechny narozené izraelské chlapce hned po porodu usmrtily. Tento rozkaz byl dalším projevem faraónova strachu.

Přímým protikladem strachu faraónova je tu strach porodních báb. Mají strach ubližovat lidu Božímu. Mají větší úctu k Hospodinu než k faraovi. Tento „strach z Boha“ je osvobozuje ke správnému jednání. Pán Bůh je pro ně jedinou autoritou, kterou respektují, a to vede nejen ke zmaření faraónových plánů, ale i k tomu, že Hospodin svému lidu ještě víc žehná: lid se množí a je velmi zdatný.

Rozdíl mezi faraónem a porodními bábami je i v tom, jak o nich Bible mluví. Ti, kdo poslouchají Boha, mají konkrétní jména (Šifra a Púa) – jsou tedy důležitými postavami. Naproti tomu faraónovo jméno nestojí za zmínku. Není důležitý. V popředí stojí prosté, obyčejné ženy. Na rozdíl od mocného faraóna vědí, před kým mají mít respekt. Jsou statečné, protože se bojí Boha. A proto je jejich jednání je provázeno Božím požehnáním. V tom nám jsou příkladem. Nevíme, jestli byly staré či mladé. Nezáleží na tom, jestli jsme staří nebo mladí. Důležité je, aby to, co děláme, provázelo Boží požehnání.

V. VYHLAZOVACÍ DEKRET

Farao je však stále nebezpečný. Vydá nové nařízení, podle kterého mají být všichni izraelští chlapci hned po narození hozeni do řeky Nilu. Tento „vyhlazovací dekret“ má jednak zlikvidovat obávané Izraelce, jednak posílit pohanské božstvo, jemuž jsou tyto dětské oběti předhazovány.

Řeku Nil totiž Egypťané považují za posvátnou; tím, jak se rozlévá do kraje, přináší podle nich požehnání polím. To je přece paradox: hrůzná faraónova moc a božsky uctívaný Nil jsou tak slabí, že musí být „přikrmováni“ bezbrannými izraelskými chlapci! Jak dlouho se může takový režim udržet?

VI. ODVÁŽNÝ PLÁN MOJŽÍŠOVY MATKY

Dlouho nevydržel, protože Bůh má jiné plány. Božím plánem je dostat izraelský lid z Egypta do země, kterou jim dá. A ten, kdo jeho lid odsud vyvede, se právě narodil. Hrozí mu však

smrt, stejně jako ostatním hebrejským chlapům. Jeho matka se však tomuto nařízení vzepřela. Dokud to šlo, tak svého synáčka ukrývala. Ale pak už se jeho narození nedalo utajit. Vyrobila tedy z rákosí ošatku, dala do ní dítě a vložila ošatku do rákosí u břehu Nilu. Udělala to v naději, že Hospodin jejího syna zachrání. Měla sice určitou představu, jak by se to mohlo stát, ale ten plán mohl a také nemusel vyjít.

Kdo však má celou situaci – a celou záchranu Izraele – pevně v rukou, to není ani osud, ani náhoda, to je Pán Bůh. K řece přijde faraónova dcera, uslyší pláč dítěte, slituje se nad ním, a protože se sama nemůže o dítě starat, svěří je do péče izraelské ženě. A přitom netuší, že vlastně vrací dítě jeho vlastní matce.

VII. MOJŽÍŠ U MATKY A NA FARAÓNOVĚ DVOŘE

A tak – podle Božího plánu – je chlapec vychován: prvních pět let je se svou maminkou. Když potom přichází do faraónova paláce a dostane jméno Mojžíš, dobře už ví, že patří k lidu Božímu, který má na světě zvláštní poslání. To je to nejdůležitější pro jeho další vzdělávání i pro celou jeho budoucnost. Zatím bude vyrůstat na faraónově dvoře a seznámí se se vším, co bude při svém poslání potřebovat.

Mojžíš (to je Vytahující) už nyní také svým jménem odkazuje k Pánu Bohu. Hospodin zachraňuje svůj lid, vytahuje ho z Egypta. Izraelci budou muset na ten den ještě dlouho čekat, ale Boží pomoc už začala.

Důležitou úlohu v Božím plánu sehrály také porodní báby. Měly strach, ale ne z faraóna, nýbrž z toho, že by nesloužily Hospodinu a jeho lidu. Na obrázek s porodními bábami můžeme psát, čeho se bát máme, čeho nemáme a proč.

MODLITBA

Hospodine, děkujeme za lidi, na kterých můžeme pozorovat, co to znamená bát se tebe. Děkujeme za příklad těch porodních báb, na kterém to vidíme. Bát se tebe neznamena být ustrašený, ale naopak odvážně dosvědčovat před lidmi tvou vůli. Prosíme, abychom se i takto „báli“ tebe a ne lidí. Amen

podněty pro rozhovor

- Na které skupiny lidí se v naší společnosti dívají mnozí podezřívavě a s předsudky?
- Víte, jakým lidem a kdy velice živě promlouvaly příběhy o zotročeném Izraeli? (američtí otroci - viz spirituály, křesťané v Latinské Americe)
- Víte, že podobně jako Egypťané se k Židům chovali i mnozí křesťanští panovníci?
- Který režim chtěl naposledy vyhubit židovský národ?
- Víte o nějakém národu, národnosti, rase, kterým hrozí zničení v této době? Víte, kdo se staví na jejich obranu? - Komunistický „zákon o rodině“ z r. 1962 měl být také jakýmsi „vyhlazujícím dekretem“. Rodičům mělo být odňato právo na výchovu dětí. Vše měl organizovat stát prostřednictvím školského systému. Tenkrát místo biblických porodních bab vystoupilo proti přijetí tohoto zákona několik jedinců a staršovstev naší církve. Znáte jejich jména? Je důležité si takovéto události a lidi pamatovat?
- Jak se chovají lidé v totalitním režimu? Čeho se bojí?
- Existují dnes nespravedlivé zákony, nařízení vlády nebo prezidenta?
- Znáte nějaké náboženství nebo stát, kde byli lidé obětováni božstvům?
- Čeho se bojíte ve třídě, ve městě, na vesnici?
- Jak je člověk předznamenán prostředím, kde vyrůstá (výchova v rodině, ve škole, Mojžíš: do pěti let doma, potom na dvoře faraóna)
- Pamatujete si na něco pěkného nebo hrozného, co jste zažili ve školce - když jste byli malí?

Odkaz na pracovní list

[19 Poroba Izraele a narození Mojžíše - st](#)

[19 Poroba Izraele a narození Mojžíše](#)

Odkaz na píseň

[Posila na cestu \(SV135\)](#)

[Bůh kdyby se k nám nehlásil \(EZ188\)](#)

[Není lepší na tom světě \(EZ611\)](#)

[Bud' vůle tvá, bud' vůle tvoje všude tam](#)

[Báby \(SV47\)](#)

[Kdo mě z pout mých ven vyvedí](#)

Cílová skupina

[Starší školní](#)

[Mladší školní](#)

Katechetické cykly

[Pozvání na cestu Starý zákon 1](#)

Biblický odkaz (kat)

[Exodus 1,7–22](#)

[Exodus 2,1–10](#)